

Statistická analýza charakteristiky a struktury dlužníků v oddluženích probíhajících v režimu tzv. oddlužovací novely insolvenčního zákona

Přijetím tzv. oddlužovací novely zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)(dále také jen „InsZ“), vyhlášené ve Sbírce zákonů jako zákon č. 31/2019 Sb. s účinností od 1. června 2019, došlo k zásadním změnám v koncepci institutu oddlužení. Klíčovým prvkem provedené novelizace bylo odstranění bariéry vstupu do oddlužení, která spočívala v minimální zákonem stanovené procentuální míře uspokojení nezajištěných věřitelů. Tím došlo ke zpřístupnění institutu oddlužení širšímu okruhu poctivých dlužníků.

Lze též poukázat na další vývoj podmínek přípustnosti oddlužení, ke kterému došlo v reakci na epidemii koronaviru SARS CoV-2. Zákon č. 191/2020 Sb., *o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu*, s definitivní účinností od 24. dubna 2020 zrušil překážku existence dluhů z podnikání pro fyzické osoby, která teoreticky mohla bránit oddlužení. V daném ohledu tedy došlo ke sjednocení podmínek vstupu spotřebitelů i podnikatelů (fyzických osob) do oddlužení, a to nezávisle na původu jejich dluhů.

I. Nové podmínky a překážky vstupu do oddlužení

Klíčovým prvkem novely je **odstranění podmínky vstupu do oddlužení** spočívající ve schopnosti splatit alespoň 30 % pohledávek běžných nezajištěných věřitelů, což zpřístupní institut oddlužení širšímu okruhu poctivých dlužníků. V § 412a InsZ se stanovují **nové podmínky splnění oddlužení** plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty následovně:

- 1) dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši,
- 2) dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek,
- 3) po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů (platí vyvratitelná domněnka, že dlužník tuto povinnost neporušil, jestliže splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek),
- 4) po dobu 3 let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno, je-li (I) dlužník osobou, které vznikl nárok na starobní důchod před schválením oddlužení a tento nárok trval po celou dobu schváleného oddlužení, je-li (II) dlužník invalidní ve druhém nebo třetím stupni, nebo (III) vznikly-li dluhy dlužníka alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku;

všechny **procentuální hranice se nově počítají pouze z výše nepodřízených pohledávek** (§ 412a odst. 3 InsZ, tj. bez nadlimitního příslušenství podle § 172 InsZ). Nově **zůstávají zachovány pouze dva způsoby oddlužení**: obligatorní kombinace plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 odst. 3 InsZ) a zpeněžení majetkové podstaty (§ 398 odst. 2 InsZ), tj. samostatné plnění splátkového kalendáře přestává existovat. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty probíhá obdobně jako konkurs s tím rozdílem, že ke splnění oddlužení postačí, splní-li dlužník řádně všechny povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení oddlužení.

Zavádí se ovšem typově odlišné **překážky na vstupu, které vedou k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení**. Jestliže v době 10 let před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek (§ 395 odst. 3 InsZ), nebo byl v době 5 let před podáním insolvenčního návrhu návrh zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno (§ 395 odst. 4 InsZ), nebo v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět (§ 395 odst. 5 InsZ), soud zamítne návrh na povolení oddlužení. Stejně platí v případě, jestliže dlužník **nebude schopen měsíčně hradit pohledávky na výživném ze zákona, odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce a odměnu zpracovatele návrhu na povolení oddlužení**; současně by měl být schopen nezajištěným věřitelům platit alespoň tolik, co insolvenčnímu správci [§ 395 odst. 1 písm. b) InsZ].

V novém pojetí oddlužení dochází k **zásadním změnám v pořadí uspokojování pohledávek**. Nejprve se uspokojují „superprioritní“ pohledávky, tj. odměna a hotové výdaje insolvenčního správce, poté pohledávky věřitelů na výživném ze zákona vzniklé po rozhodnutí o úpadku, poté pohledávka zpracovatele návrhu na povolení oddlužení, poté záloha na úhradu odměny a hotových výdajů insolvenčního správce a poté náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty (§ 398 odst. 4 InsZ). Následně se uspokojují zbývající privilegované a poté i běžné neprivilegované pohledávky. **Vybrané typy nadlimitního příslušenství se stávají tzv. podřízenými pohledávkami** a uspokojují se až po úplném uspokojení všech ostatních pohledávek (§ 172 odst. 2 InsZ).¹

Dlužníku je uložena **nová obecná povinnost**, a sice vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů [§ 412 odst. 1 písm. h) InsZ], jejíž porušení může vést až ke zrušení schváleného oddlužení.

II. Statistické údaje o počtu nových oddlužení

Z vyhodnocení statistických dat z insolvenčního rejstříku vyplývá, že v období od 1. června 2019 do 30. dubna 2020 (tj. 11 měsíců účinnosti nových pravidel oddlužení) bylo podáno 31.204 návrhů na povolení oddlužení a **dosud schváleno 11.774 oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty**.

Setrvačnost aplikace původní úpravy oddlužení je způsobena tím, že v těchto řízeních bylo insolvenční řízení zahájeno a rozhodnutí o úpadku vydáno do nabytí účinnosti novely č. 31/2019 Sb. (tj. do 31. května 2019). Průběžně tedy stále dochází ke schvalování oddlužení plněním splátkového kalendáře, byť z níže uvedené tabulky č. 1 vyplývá, že počet takových oddlužení razantně klesá a v současnosti se pohybuje v desítkách případů měsíčně.

V kontrastu k tomu se konstantně zvyšuje počet oddlužení schvalovaných v novém režimu, v nichž ovšem nejprve s ohledem na procesní konstrukci insolvenčního řízení dochází k fázi přihlašování pohledávek věřiteli, přezkoumání přihlášených pohledávek insolvenčním správcem a vyhotovení soupisu majetkové podstaty, upraveného seznamu přihlášených pohledávek a tzv. zprávy pro oddlužení (§ 398a InsZ), ze které vyplývá ekonomická situace dlužníka a optimální způsob oddlužení. S ohledem na procesní lhůty² tedy od podání návrhu na povolení oddlužení do schválení oddlužení uplyne řada měsíců. **V této mezifázi se tudíž do**

¹ Jedná se o úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů a smluvní pokuta sjednaná pro případ prodlení s plněním přihlášené pohledávky, není-li taková smluvní pokuta dluhem z podnikání, ve výši, ve které v souhrnu převyšují výši jistiny přihlášené pohledávky k okamžiku jejího vzniku.

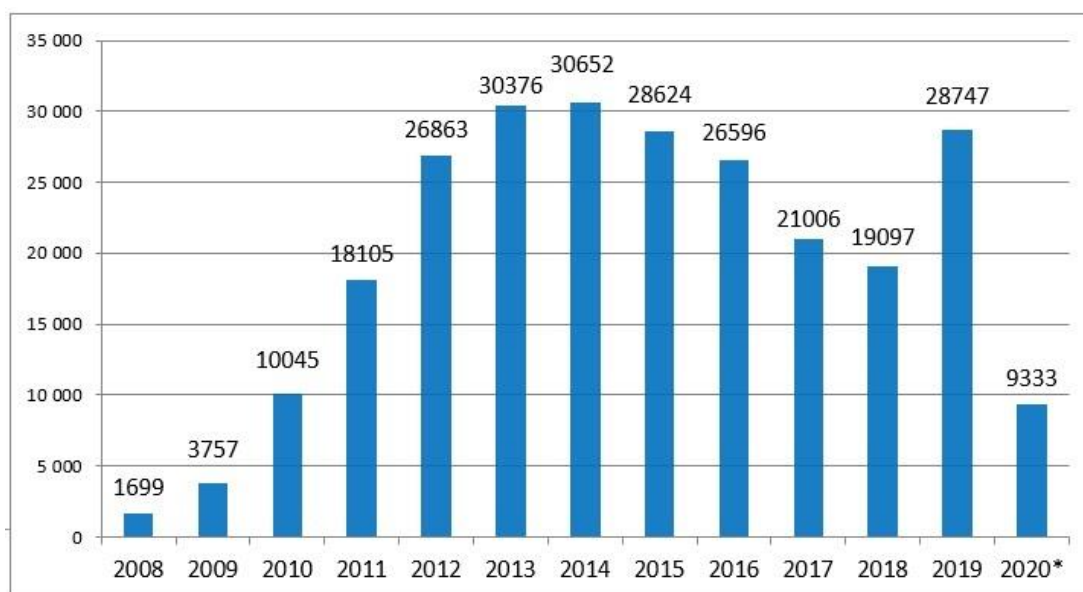
² Minimálně v období od března 2020 do května 2020 fakticky postihnuté též epidemií koronaviru SARS CoV-2.

konce dubna 2020 nacházelo cca 15.000 dlužníků, a to z logiky věci převážně těch, kteří zahájili insolvenční řízení teprve v posledních měsících.

	Insolvenční návrhy (všichni dlužníci)	Návrhy na povolení oddlužení	Povolená oddlužení	Schválená oddlužení (splátkový kalendář)	Schválená oddlužení (zpeněžení majetkové podstaty)	Schválená oddlužení (kombinace obou způsobů)
červen 2019	3261	3141	1326	1473	34	6
červenec 2019	3865	3725	2994	1342	15	10
srpen 2019	3402	3294	3099	1362	13	10
září 2019	3083	2968	3031	794	23	20
říjen 2019	3254	3118	2996	500	28	380
listopad 2019	3233	3128	2926	287	38	1235
prosinec 2019	2614	2497	2210	197	25	1423
leden 2020	2388	2283	2524	205	13	2304
únor 2020	2890	2779	2555	116	27	2318
březen 2020	2799	2670	2147	80	11	2082
duben 2020	1746	1601	1945	61	29	1986
Celkem	32535	31204	27754	6417	256	11774

Tab. 1: Počet podaných návrhů na povolení oddlužení a četnost zvolených způsobů oddlužení po účinnosti oddlužovací novely. Hodnoty povolených a schválených oddlužení na stejném řádku se z důvodu setrvačnosti vedení řízení nevztahují ke stejným dlužníkům. Počet oddlužení plněním splátkového kalendáře proto představuje dobíhající agendu v režimu do 31. 5. 2019. Zdroj: MSp.

Z výše uvedené tabulky vyplývá určitý rozdíl mezi počtem podaných insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení a počtem povolených oddlužení. Tento rozdíl jde převážně na vrub imperfektních návrhů, které byly dle empirických zkušeností insolvenčních soudů bezprostředně po přijetí novely č. 31/2019 Sb. zhusta podávány. Vadně sepsané a podané návrhy, které nebyly ani přes výzvu řádně doplněny, byly insolvenčními soudy odmítány (cca 1.100 případů). Zhruba stejný počet insolvenčních řízení byl s ohledem na zjištěné nesplnění podmínek povolení oddlužení nebo kvůli zpětvzetí insolvenčního návrhu insolvenčními soudy zastaven³. Ve zbývajících případech buď došlo k vyřízení věci jiným způsobem, nebo k němu dosud nedošlo.

Graf 2: Meziroční srovnání nápadu oddlužení za období leden 2008 – duben 2020. Zdroj: MSp.

³ Srov. § 396 odst. 2 InsZ.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že k výraznému nárůstu oddlužení historicky došlo v důsledku poslední velké ekonomické krize, která se v oblasti spotřebitelských úpadků projevila zejména v letech 2013 – 2015. Následně docházelo k postupnému snižování insolvenčního nápadu, a to až do účinnosti novely č. 31/2019 Sb.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
leden	149	125	439	984	1764	2141	2111
únor	265	184	605	1259	2022	2257	2624
březen	199	223	854	1535	2234	2698	2888
duben	196	215	787	1346	2138	2689	2891
květen	106	243	842	1561	2046	2632	2453
červen	122	327	850	1632	2169	2257	2560
červenec	126	342	827	1335	2050	2459	2703
srpen	94	362	799	1611	2205	2367	2294
září	92	395	869	1551	1877	2281	2511
říjen	129	370	943	1651	2629	2872	2650
listopad	124	473	1154	1836	2602	2960	2442
prosinec	97	498	1076	1804	2127	2763	2525
celkem	1699	3757	10045	18105	25863	30376	30652

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
leden	1990	1851	1801	1402	1307	2283
únor	2496	2443	2008	1660	1451	2779
březen	2851	2417	2484	1691	1555	2670
duben	2559	2453	1896	1701	1356	1601
květen	2379	2568	2134	1753	1207	
červen	2698	2346	3190	1676	3141	
červenec	2307	1911	526	1451	3725	
srpen	1970	2195	1058	1509	3294	
září	2204	2055	1202	1330	2963	
říjen	2461	2046	1539	1817	3120	
listopad	2341	2223	1638	1715	3122	
prosinec	2368	2088	1530	1392	2492	
celkem	28624	26596	21006	19097	28733	9333*

Tab. 3: **Počet podaných návrhů na povolení oddlužení od ledna 2008 do dubna 2020.** Červeným písmem jsou vyznačeny maximální hodnoty v odchylce +/-10 % od června 2019. Historicky nejvyšší počet návrhů byl podán v červenci 2019. Zdroj: MSp.

Kolísání insolvenčního nápadu v oddlužení do značné míry odráží trend vývoje ekonomické situace dlužníků. V daném ohledu lze nicméně s určitou pravděpodobností předpokládat, že do iniciativy dlužníků zasáhlo i široké veřejnosti avizované zmírnění podmínek oddlužení.

Zhruba v polovině roku 2016 bylo poprvé mediálně komunikováno, že Ministerstvo spravedlnosti připravuje novelu insolvenčního zákona, jejímž cílem bude zpřístupnění oddlužení širšímu okruhu dlužníků, kteří by v té době podmínky povolení oddlužení nesplňovali. V září 2016 došlo k odeslání první verze návrhu novely do meziresortního připomínkového řízení. Po schválení vládou v únoru 2017 byl návrh novely odeslán do Poslanecké sněmovny PČR, kde ovšem nebylo z důvodu skončení volebního období dokončeno jeho projednávání. K opětovnému předložení vládního návrhu novely došlo až v lednu 2018, návrh byl přijat a k publikaci ve Sbírce zákonů došlo v únoru 2019. Lze vyslovit domněnku, že se zvyšující se pravděpodobností schválení návrhu novely docházelo i k cílenému oddalování podávání návrhů na povolení oddlužení.

Nepochybným faktem je, že zejména v období epidemie koronaviru SARS CoV-2 došlo k výraznému poklesu průměrného denního nápadu návrhů na povolení oddlužení (cca 150 návrhů denně), a to až na polovinu předchozího stavu (cca 88 návrhů denně). S plynutím času a uvolňováním mimořádných opatření při epidemii se tento trend vrací postupně zpět.

III. Struktura a charakteristika dlužníků v novém režimu oddlužení

Úvodem je vhodné poznamenat, že statistická data použitá v následujících podkapitolách čerpají ze vzorku 13.283 z celkových 27.754 oddlužení, v nichž bylo povoleno oddlužení a vyhotovena zpráva insolvenčního správce pro oddlužení⁴, a to v době od 1. června 2019 do 30. dubna 2020. Z uvedeného počtu oddlužení bylo 11.748 povoleno jednotlivcům (88,45 % oddlužení) a 3.070 manželům coby společné oddlužení manželů, ve kterém se nicméně dle procesní úpravy považují tyto dvě osoby za jediného dlužníka (11,55 % oddlužení). Není-li dále stanoveno jinak, statistické údaje se vztahují ke konkrétnímu oddlužení nezávisle na skutečnosti, zda jej podstupuje jedna nebo dvě fyzické osoby - manželé.

Při analyzování struktury a charakteristiky dlužníků v novém režimu oddlužení ze statistického vzorku vyplynulo, že **průměrný čistý měsíční příjem dlužníka v oddlužení podle nové právní úpravy dosahuje výše 18.256 Kč (resp. 16.630 Kč, rozdělíme-li společný příjem manželů rovnoměrně mezi dvě osoby)**⁵. Medián čistého měsíčního příjmu dlužníka v oddlužení podle nové právní úpravy dosahuje výše 16.419 Kč (resp. 15.371 Kč při rozpočítání příjmu na každého z manželů zvlášť).

Čisté příjmy převážné většiny dlužníků v oddlužení se pohybují v intervalu 10.000 až 20.000 Kč. Jedná se o populaci 60 % dlužníků (resp. 68 % při rozpočítání společného příjmu mezi oba manžele). Skutečně minimální příjmy na hranici minimální splátky⁶ se vyskytují pouze u 1,7 % případů. Na druhou stranu ze statistických údajů vyplývá, že více než 90 % osob z této kategorie nízkopříjmových dlužníků získává své příjmy prakticky bezvýhradně toliko prostřednictvím darovacích smluv nebo smluv o důchodu (srov. šedá křivka v grafu 4).

Pro uvedení výše zjištěných výsledků do kontextu lze alespoň zběžně odkázat na analýzu vypracovanou pro účely přípravy návrhu novely nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách.⁷ **Z dotazníkového šetření vyplynulo, že charakteristika průměrného dlužníka odpovídá osobě se středoškolským vzděláním bez maturity⁸ pracující nejčastěji v oblasti průmyslu a obchodu.**⁹ Dle statistik Českého statistického úřadu činí průměrná hrubá mzda osob se středoškolským vzděláním bez maturity za rok 2018 náležící do kategorie pracovníků ve službách a prodeji 23.494 Kč, u řemeslníků a opravářů 28.416 Kč, u obsluhy strojů a zařízení a montérů 27.975 Kč.¹⁰ V daném ohledu zůstává trochu stranou údaj Českého statistického úřadu, dle kterého činila průměrná hrubá nominální mzda ve 4. čtvrtletí

⁴ Insolvenční správce podle § 398a insolvenčního zákona vyhotovuje tzv. zprávu pro oddlužení, která obsahuje zásadní informace o ekonomické i osobní charakteristice dlužníka pro účely rozhodnutí o způsobu oddlužení.

⁵ Kombinovaný průměrný čistý příjem manželů ve společných oddluženích dosahuje výše 30.380 Kč, který se ovšem skládá z příjmů dvou fyzických osob.

⁶ Cca 2.200 Kč postačujících k hrazení minimální požadované splátky podle pravidla „1+1“, které zde dlužník získává skrze dary, přičemž sám žádný vlastní příjem nemá. Srov. § 395 odst. 1 písm. b) InsZ.

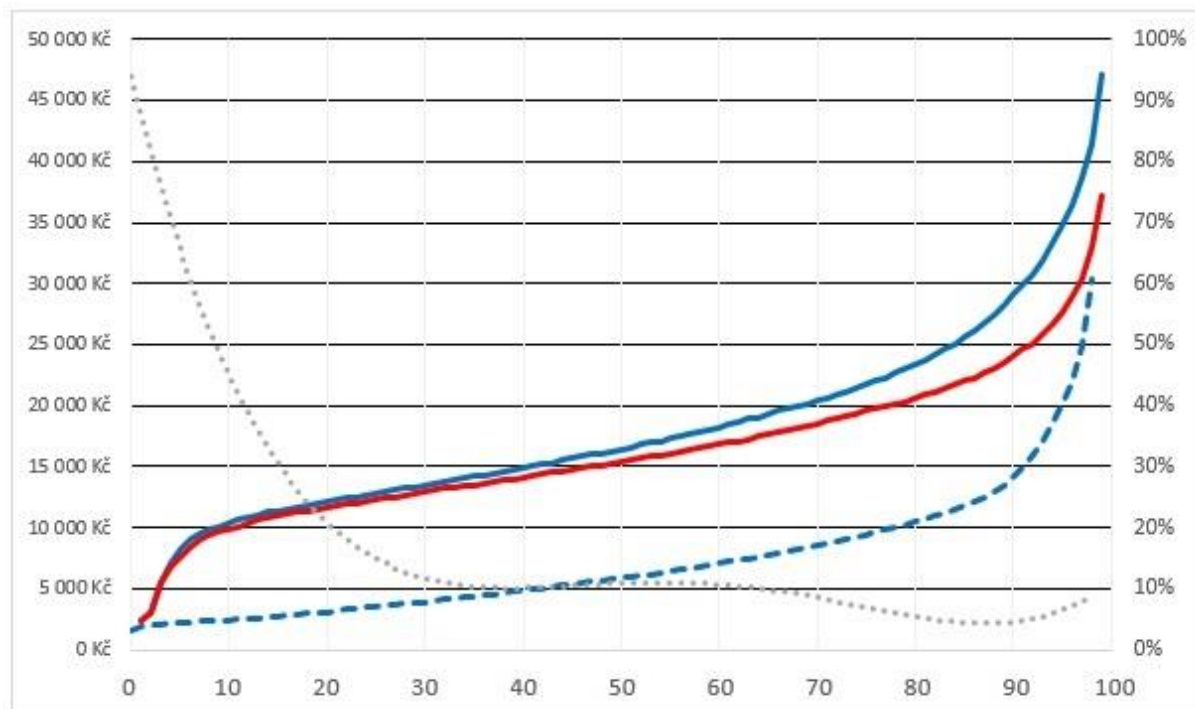
⁷ Srov. Příloha k návrhu nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 595/2006 Sb. z 15. února 2019 [online][cit. 2020-05-20] Dostupné z: <<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/2ORNB9EJVUO8>>.

⁸ Z dotazníkového šetření na vzorku 250 dlužníků vyplynulo, že středoškolské vzdělání bez maturity má 45 % lidí; 26 % má maturitu, základní vzdělání 21 %. Zdroj: Administrace insolvenční CITY TOWER, v.o.s., 2016.

⁹ Věková struktura dlužníků je naproti tomu dosti homogenní. Ve skupině osob ve věku 35 až 55 let nepřesahuje relativní odchylka pro jednotlivé ročníky 10 %. Jinak věková křivka připomíná Gaussovu křivku s vrcholem pro ročník 1978.

¹⁰ ČSÚ, tabulka A28, 2020. Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/struktura-mezd-zamestnancu-2018>.

2019 dokonce 36.144 Kč (mediánová hrubá mzda ve stejné době činila 31.202 Kč).¹¹ Vezmeme-li v úvahu průměrný počet vyživovaných dětí dlužníků v oddlužení (0,65) a považujeme-li je současně za daňově uznatelné nezaopatřené děti pro účely výpočtu čisté mzdy, pak **průměrné hrubé nominální mzdy podle ČSÚ dosahuje méně než 6 % dlužníků** (u mediánové hrubé mzdy méně než 17 % dlužníků).

Graf 4: Čisté příjmy dlužníků podle percentilů. Např. percentil 20 udává, jakého příjmu dosahuje dlužník, který převyšuje 20 % ostatních; percentil 50 reprezentuje medián. Zdroj: MSp.

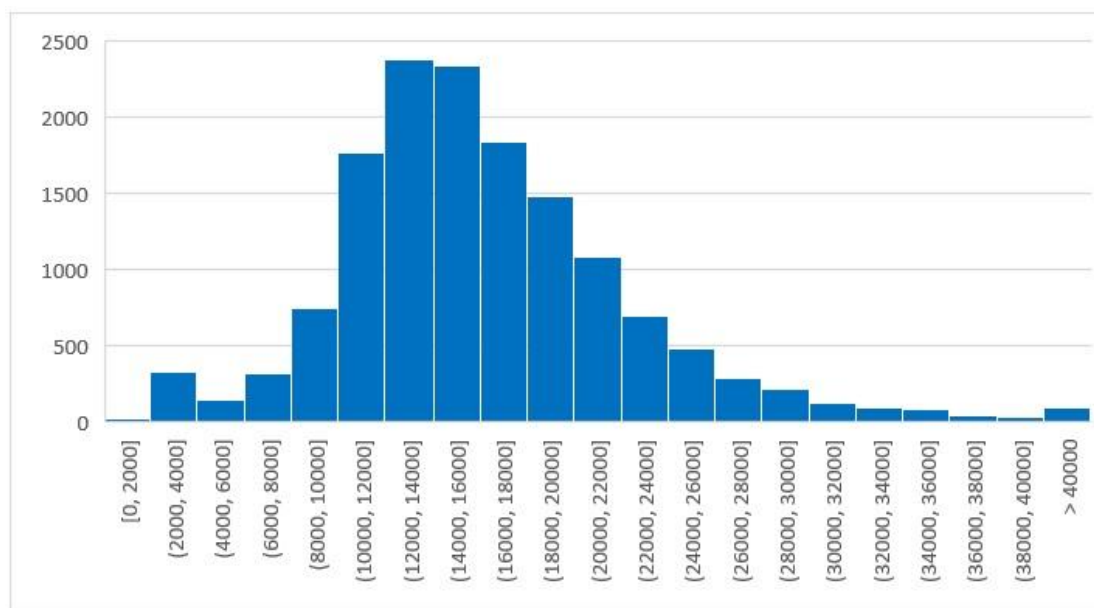
- Modrá křivka zobrazuje rozdělení příjmů v oddluženích nezávisle na tom, zda se jedná o oddlužení jediného dlužníka nebo společné oddlužení manželů. Modrá přerušovaná čára udává výši splátky z takových příjmů.¹²
- Červená křivka zobrazuje rozdělení příjmů fyzických osob, kdy od sebe odlišuje příjmy manželů ve společném oddlužení (dělí celkový příjem v oddlužení rovným dílem mezi oba manžele).
- Šedá tečkovaná čára (vedlejší osa y) zobrazuje relativní četnost externích zdrojů příjmů dlužníků z darovacích smluv nebo smluv o důchodu, a to pro jednotlivé příjmové skupiny.

Čisté měsíční příjmy dlužníků v oddlužení pochopitelně nepředstavují výši splátky pro účely splátkového kalendáře. Z příjmu je nejprve nutno vypočítat výši srážky, přičemž se musí zohlednit tzv. základní nezabavitelná částka a její zvýšení o každou vyživovanou osobu. V praxi tudíž relativně často dochází k situaci, kdy výše nezabavitelné částky převyšuje výši skutečného příjmu, a tudíž není možno provádět srážky z takových příjmů. Tito dlužníci poté plní minimální splátku v oddlužení prostřednictvím darů poskytnutých třetími osobami (vizte

¹¹ ČSÚ, 2020. Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2019>.

¹² Tato křivka bere v úvahu rozdíl v míře srážení z mzdy/platu a poskytnutých darů, a využívá výpočet nezabavitelné částky s hodnotami životního minima a normativních nákladů na bydlení platnými k 1. dubnu 2020. Pro zjednodušení nicméně uvažuje ve společném oddlužení manželů pouze jedinou nezabavitelnou částku. Bylo by mimořádně obtížné od sebe odlišit skutečné příjmy obou manželů, kdy jeden z manželů dokonce nemusí disponovat vůbec žádným příjmem, z něhož by bylo možno provádět srážky. Tento rozdíl indikuje červená křivka.

šedou tečkovanou křivku v grafu 4). Nezávisle na původu příjmu lze nicméně odhadnout, že 15-20 % dlužníků je schopno splácet pouze tzv. minimální splátku.¹³

Graf 5: Četnost (osa y) dosahování čistých příjmů (osa x) dlužníky v oddlužení. Histogram pouze jiným způsobem zobrazuje data v grafu X, kdy postupně zvyšuje hranice čistých příjmů o dva tisíce Kč a sleduje, kolik fyzických osob v oddlužení dosahuje čistých příjmů v daném intervalu. Zdroj: MSp.

IV. Průměrná výše dluhů dlužníků v novém režimu oddlužení

Analýzou statistického vzorku vyplynulo, že **průměrná výše dluhu¹⁴ dlužníka v oddlužení podle nové právní úpravy dosahuje výše 1,54 mil. Kč.** Oproti tomu **medián průměrné výše dluhu dlužníka v oddlužení podle nové právní úpravy dosahuje výše 697 tis. Kč.** Tyto hodnoty vyplývají též ze skutečnosti, že v téměř polovině oddlužení dochází k popření částí přihlášených pohledávek, v jehož důsledku je 7,9 % přihlášených pohledávek popřeno co do pravosti nebo výše.¹⁵

Podíl zajištěných pohledávek na celkovém portfoliu přihlášených pohledávek obecně není v oddlužení příliš vysoký. Zajištěné pohledávky se vyskytují pouze v 5,5 % oddlužení a činí pouze 4,5 % z celkového objemu zjištěných pohledávek. Na druhou stranu se v těchto oddluženích významným způsobem podílejí na celkové výši zjištěných pohledávek (průměrná celková výše zajištěných pohledávek v daném vzoru činí 1,25 mil. Kč; medián 357 tis. Kč).

¹³ Případně částku jen nepatrně vyšší. Stanovíme-li hranice splátkyschopnosti na 2.500 Kč pro jednoho dlužníka a 4.000 Kč pro manžele v oddlužení, hovoříme o cca 18 % dlužníků ve sledovaném vzorku.

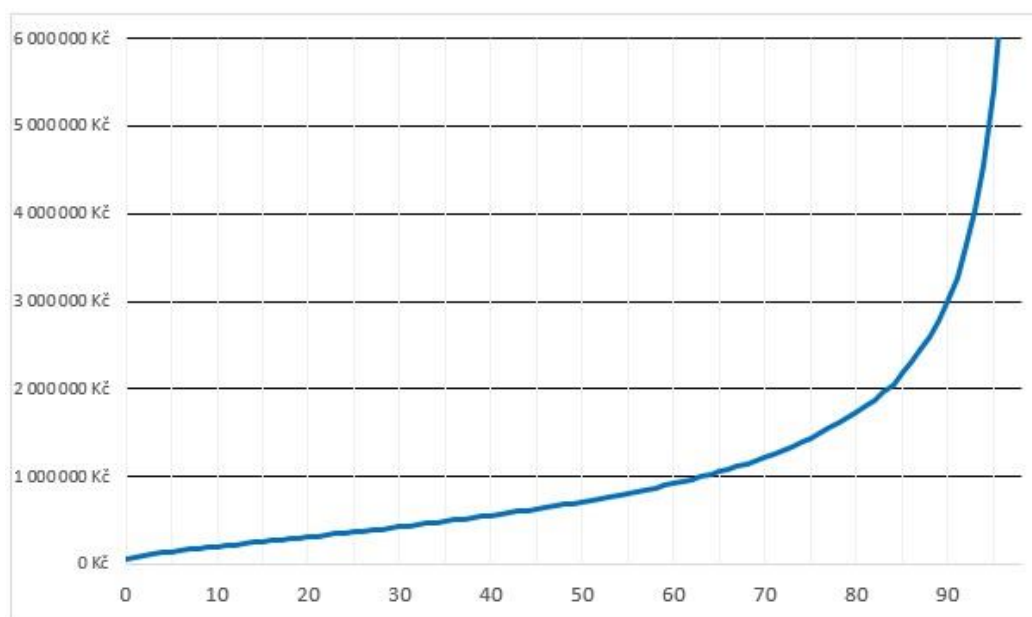
¹⁴ Vyplývá z uváděné celkové výše zjištěných zajištěných i nezajištěných pohledávek.

¹⁵ Objem přihlášených pohledávek představuje celkovou výši pohledávek uplatněných věřiteli prostřednictvím přihlášky pohledávky, a to nezávisle na tom, zda budou později v insolvenčním řízení shledány oprávněnými. Popření pohledávky určuje, o kterých částech pohledávek bude veden eventuelní incidenční spor. V závislosti na úspěšnosti insolvenčního správce nebo věřitele s popřenou pohledávkou v incidenčním sporu bude dosaženo konečné výše pohledávek. V této fázi ovšem nelze výsledek incidenčních sporů předvídat, proto nelze přesně určit skutečnou a finální výši dluhů dlužníků v oddlužení v režimu právní úpravy po 1. červnu 2019. Současně je třeba upozornit, že tato statistika zahrnuje pouze přihlašované pohledávky, nikoliv tzv. pohledávky za majetkovou podstatou či postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (typicky dluhy na výživném ze zákona). Tyto pohledávky se totiž uplatňují kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení, a to u osoby s dispozičním oprávněním (tj. nikoliv u insolvenčního soudu).

Z provedené analýzy byla zjištěna určitá korelace mezi výší dosahovaných příjmů a celkovou výší dluhu. Například **nízkopříjmoví dlužníci¹⁶ obecně vykazují podprůměrnou celkovou výši zjištěného dluhu (průměr 955 tis. Kč, medián 480 tis. Kč), nicméně současně v poměru ke svým příjmům dluží nejvyšší částky.** Zde platí, že každý takový dlužník v průměru dluží přibližně 25-násobek svého čistého měsíčního příjmu; lépe vypovídající hodnotou je v daném případě medián, dle kterého výše dluhu dosahuje 75-násobku čistého měsíčního příjmu v oddlužení. Na daném místě je nicméně potřeba připustit, že s ohledem na rozšíření fenoménu hrazení minimální splátky finančními prostředky z darovacích smluv či smluv o důchodu je ve skutečnosti většina těchto dlužníků zcela bez vlastního příjmu. Proto porovnávání těchto dvou ukazatelů postrádá smysl.

S rostoucím čistým měsíčním příjmem dlužníků lineárně roste i celková výše dluhu. Kategorie dlužníků s vyššími příjmy sice vykazuje růst nominální výše celkového dluhu, na druhou stranu se snižuje jeho nepoměr k měsíčnímu příjmu. V kategorii středněpříjmových dlužníků¹⁷ evidujeme průměrnou výši zjištěného dluhu 1,58 mil. Kč (medián 658 tis. Kč). V dané kategorii každý dlužník dluží přibližně 20-násobek svého čistého měsíčního příjmu (medián je 40-násobek).

Samostatnou kapitolu představují pohledávky na dlužném výživném ze zákona. Insolvenční správci evidují **dlužné výživné ve zhruba 5 % oddlužení, přičemž průměrně udávaná výše činí cca 80.000 Kč** (medián 40.000 Kč). Charakteristickým problémem dlužného výživného ovšem je skutečnost, že dlužníci sami – do okamžiku jeho uplatnění oprávněnou osobou - nemají jasnou představu o jeho výši. Uváděné hodnoty je proto potřeba brát s určitou rezervou.

Graf 6: Výše celkových dluhů dlužníků (osa y) podle percentilů (osa x). Např. percentil 20 udává, jak vysoký dluh má dlužník, jehož výše dluhu převyšuje dluh 20 % ostatních; percentil 50 reprezentuje medián. Modrá křivka zobrazuje strukturu celkových výší přihlášených pohledávek v oddlužení. Díky minimálnímu podílu popřených pohledávek by eventuální křivka přezkoumaných a zjištěných pohledávek byla na grafu zobrazena velmi blízko modré křivce (o několik milimetrů níže a se stejným průběhem). Zdroj: MSp.

¹⁶ Percentil čistých měsíčních příjmů v intervalu <0;10>.

¹⁷ Percentil čistých měsíčních příjmů v intervalu <40;60>.